

Grendel Lajos

NÉGY HÉT AZ ÉLET

(Regényrészlet)

Ha már nincs mit kihüvelyezni belőle, ha már az emlékezés pusztán az emlékek váza, partra vetett üres kagylóhéj, defektes gumiabroncs, szemétdombra való kacat, ha már a tanulás rég elillant belőle, nos igen, akkor az emlékezés már csak dögletes búzt áraszt, mint a romlott hús, az üszkös, begyógyíthatatlan seb, amely fáj és gennyezik, s mivel az emléken, a tudat árnyékán átlépni nem lehet, nos igen, akkor az ember még egy olyan fazonnak is képes örülni és valami hálafélét érezni iránta, mint ez a szerencsétlen Hugó, akinek csak a Jóisten ismeri a valódi nevét; és Sanyi nem is volt kíváncsi a nevére, ennek nem volt jelentősége, annyi sem, mint egy érvénytelen menetjegynek. Sanyi a főtérhez közeli Kulacs nevű csárdába járt ebédelni, mert olcsó volt, tűrhetően főztek, és a dohányzást sem tiltották.

A főtérről azon az utcasarkon kellett a Kulacs irányába letérni, ahol néhány más csavargó társaságában Hugó lopta a napot egy gesztenyefa árnyékolta padon vagy olykor a gazos gyepen a pad mellett, hátát a gesztenyefa törzsének döntve. Néha csak hárman voltak, máskor többen, Hugó volt az egyetlen, aki sohasem hiányzott, aki szemlátomást a kompánia középpontja volt, mint afféle tanító vagy apostol. Sanyi undorodott a hajléktalanoktól, a legcsekélyebb alságos szájalmat sem érezte irántuk, noha Klementina bizonyára helytelenítette volna a ridegségét, s megróttta volna a kérges szíve és a lelketlensége miatt. De Klementinának már nem állt módjában megróni őt, Klementina már rég átköltözött az örökkévalóságba, ahol naphosszat angyalok hárfáztak neki, s ezt borzasztó unalmas lehetett reggeltől estig hallgatni. Mindenesetre Hugó nem tűnt szabványos koldusnak, szemüveget viselt, a pillantása értelmes volt, s ha megszólalt, valami gunyoros, félig-meddig huncut fintor bujkált a szája szögletében. Valaha szebb napokat is láthatott, gondolta Sanyi már az első alkalommal, amikor megpillantotta, s ez némiképp tompította a viszolygását. Mindenki a saját sírját ássa, gondolta még, nem a másét, mint a kommunizmusban. Apránként, ahogy múltak a napok, kezdte megszokni Hugót és az udvartartását, bár a viszolygása sosem szűnt meg egészen.

Még az első hét végén összeismerkedtek. Vasárnap volt, a főtéren csaknem néptelen, a tikkasztó melegben a galambok is mind elbújtak a gesztenyefák lombjába; a közeli templomokban éppen megkondították a harangokat. Hugónak ezúttal nem volt társasága. Egyedül gubbasztott a padon, mint a megtettesült balsors, amely már régóta vár az alkalomra, hogy lecsaphasson Sanyira. „Főnök!” Minden csavargónak ez a szavajárása. Nekik mindenki főnök, aki nem csavargó vagy koldus. Sanyi megtorpant, odafordult Hugóhoz, s nagyon vigyázott rá, hogy a rokonszenvnek még a szikrája se mutatkozzék a pillantásában, pedig valami megmagyarázhatatlan okból egyébként nem bánta, hogy a fickó megszólította. Mintha már régóta erre a pillanatra várt volna. „Maga idegen itt, ugye?” „Nem egészen” – mondta Sanyi. „Külföldi?” „Nem.” „Pedig annak néz ki. Olyan amerikai.” Sanyi elnevette magát. „Na, Isten áldja!” Átvillant az agyán, hogy meghívhatná ebédre, mint ahogy néhány nap múlva, lebírva előítéleteit és konformizmusát, meg is tette, de Hugó csak nevetett az ajánlatán. „Onnan engem kitiltottak. Oda én akkor sem tenném be a lábamat, ha hirtelen sok pénzem lenne.” Mi tagadás, Sanyinak imponált Hugó önértékesége, de tulajdonképpen ez volt minden, ami igazán imponált neki Hugón. Az Aranyfácán nevű kerti sörözőben találkozgattak délutánonként, ha nem is mindennap, csak amikor Sanyi látni akarta a fazont. Márpedig gyakran előfordult, hogy nagyon nem akarta látni. „Miből él?” – kérdezte egyszer. „Az az én dolgom.” „Mért nem keres valami munkát?” „Minek?” – hangzott Hugó válasza, és Sanyi meglepődött, mert másféle feleletet várt, mentegetőzést, hogy hát ezen a környéken nehéz munkát találni, vagy hogy sokat betegeskedik, leszálalékolták, hogy a beteg édesanyjának kell a gondját viselnie, szóval valami jól vasalt hazugságot. Ehelyett Hugó úgy nézett rá, mintha ő lenne a szerencsétlen hülye, mert hát hogyan lehet ilyen marhaságot kérdezni? Sanyi egy pillanatig tényleg röstellte magát.

Igen, ahogy az ember fölszed egy kóbor kutyát. Nekik sosem volt kutyájuk, sem otthon, sem Pozsonyban, és Vilma néniék sem tartottak a házuknál kutyát; gyerekkorában Sanyi félt a kutyáktól, még az olyan kis férgektől is, mint egy pincsi vagy tacskozó; ha kutyás ház előtt vezetett el az útja, megborzongott akkor is, ha a kutya nem ugatta meg, hanem csak bizalmatlanul lesett rá a kerítés mögül; ha pedig Nándi bácsi Pickering ezredesére vetette pillantását, testén borzadály futott végig. Hiába hajtogatta magában, hogy nem szabad

ránézni, ha megérezte magán a kutya tekintetét, akaratát és önuralmát veszítve mégiscsak viszonzta a kutya pillantását. Fóbia, mondta egyszer Kati, s szerinte egy jó kutya több szeretetet és odaadást érdemel a legtöbb embernél. Hogy tud ragaszkodni, milyen hűségesen tud nézni egy jó kutya! De nem lehetett tudni, komolyan mondta-e Kati, vagy csak azért, hogy mindenáron ellentmondjon neki. A kutyafáját! Néha Hugó is olyan hűségesen nézett Sanyi szemébe, hogy zavarba hozta vele őt, ilyenkor legszívesebben lerázta volna magáról Hugót, mint, hm, kutya a vizet. Kutyát Kati szülei sem tartottak, nekik macskáik voltak, „csupa egyéniség”, köztük egy kóbor kandúr, aki elfogadta Katiék vendégszeretetét, de megsimogatni nem hagyta magát, és a többi macskával sem barátkozott. Hugó is ilyen tartózkodó volt kezdetben, ami némelykor már-már gógösségnek tűnt – Sanyi számlájára annyi sört vedelt be az Aranyfácánban, amennyi jólesett neki, de még félrészegen is, amikor az emberek lelke kezd megnyílni, még akkor is tartózkodott a bizalmaskodástól. Amikor Sanyi megkérdezte tőle, hogy miért nem engedik be a Kulacsba, csak annyit mondott nagy titokzatoskodva: „Ebben a városban mindenki ismer mindenkit. Az egész múltját. És nem bocsát meg.” Hát igen, gondolta Sanyi, úgy látszik, Hugó az itteniek Nándi bácsija.

S ettől a pillanattól fogva megváltozott Hugó, mondhatni „perspektívája” vagy látószöge, vagy hogy is mondja? A háttere. Tehát itt Hugó a „bűnös ember”. Sanyi többször is megpróbálta óvatosan kipuhatolni, hogy mi nyomja Hugó lelkét, Nándi bácsiról is beszélt neki, de minél jobban erőltette a dolgot, Hugó annál inkább megmakacsolta magát. Jól van, majd egyszer, talán... Végül is csak ivócimborák voltak. S Hugó, mintegy csalétekként, megígérte neki, hogy majd egy alkalmasabb pillanatban elmond neki mindent, de azt ő dönti el, hogy melyik lesz az az alkalmas pillanat. „Lehet, hogy sosem lesz ilyen pillanat” – vonta vigyorogva félig vissza az éppen csak kimondott ígéretét. „Jó, én igazán nem akarok tolakodó lenni.” És akkor egy darabig került Hugó társaságát. Voltak már más ismerősei is, s ha nagyon unatkozott, beült a Favoritjába, és egy fél napra hazautazott Pozsonyba vagy átment Győrbe, egyszer még Pestre is. Hugó azt hitte, megharagudott rá, ő pedig hagyta, hadd higgye! Ez a sunyi csel azután meghozta gyümölcsét. „Jöjjön. Elmegyünk valahová.” Erősen alkonyodott, s mire kiértek az elhagyatott hajdani vízimalomhoz, már teljesen besötétedett, s mivel éppen holdfogyatkozás is volt, a malomnak csak a sziluettje látszott, s a patakot sem

lehetett látni a parti fák sötét tömbje mögött, csak a sejtelmes csobogása hallatszott. „Ide jártam szerelmeskedni. Sok nőm volt. Ez lett a vesztem is. Egy nő is elég lett volna. Csak éppen az az egy nem került sosem az utamba.”

Sanyi, hogy megoldja Hugó nyelvét, a beatmisékről kezdett el beszélni. Amikor a templomból átmentek a cukrászdába, a költségeket Laci, Kati bátyja állta. Laci a beatmiséken gitározott és énekelt, olykor fülsértően hamisan, de ezt csak Kati merte megmondani neki, mert Laci verekedős gyerek volt, és igen hamar begorombult. Kati viszont élvezetét lelte abban, hogy ugratja, „majdnem olyan szépen énekeltél ma, mint a Hajnalka néni kanárija, igazán majdnem”, Laci pedig elvörösödött, de nem Katin töltötte ki a mérgét, hanem Sanyin. Laci nem kedvelte őt, ő sem Lacit, és ennek több oka is volt. Laci akkorra már kitanulta az autószerelő szakmát, nagyon nagyra volt vele, s valami ősi, örökölt utálattal viseltetett minden gimnazista és különösképpen az „úri gyerekek” iránt. Nem tetszett neki, hogy Kati éppen ővele jár. De járhatott volna Kati akárki mással, az éppen úgy nem tetszett volna neki. Tulajdonképpen féltékeny volt a hűgára, ők meg ehették a kefét, hogy minden vasárnap délelőtt a nyakukon lóg, és éberem vigyáz Kati szüzességére. Az eszébe sem jutott szegénynek, hogy ezzel ugyan elkésett már. De ebben a ludas nem Sanyi volt, hanem az az egynyári pesti srác. Legalábbis Kati szerint. De lehet, hogy ez sem igaz, s az illető valaki egészen más volt.

Kati már akkor is kiismerhetetlen, kiszámíthatatlan és szeszélyes volt, mint az áprilisi tavasz, s nem mindig mondott igazat. A legőszintébbnek tűnő szavait is körbelengte valami kétértelműség. Mint amikor egy nyár eleji iskolai kirándulásuk alkalmával, a kiadós délutáni erdei séta végén „elveszett”. A rémhírrrel Aranka, Kati akkori legbizalmasabb barátnője szaladt a tornatanárukhoz. „Nincs meg a Kati!” „Hogyhogy nincs meg?” – kérdezte Ali, a tanár, inkább bosszúsan, mint ijedten. Akkor Sanyinak eszébe sem jutott, hogy „elveszését” Kati Arankával együtt főzte ki. Csak jóval később, hetek múlva kezdett gyanakodni. Késő délután volt, de még világos, a felhők mögül olykor fél percekre előbukkant a nap. Kis szél fújt, mégis olyan félelmetesen zúgott az erdő, mintha odafönt a hegytetőn orkán tombolt volna. Elindultak hát megkeresni Katit. Mentek befelé az erdőbe, egyre mélyebbre, egyre inkább távolodva a szállásuktól. A hegyekben hirtelen szakad le az este, s tudták, ha besötétedik, mielőtt megtalálnák Katit, nagy baj lesz. „Lehet, hogy megette egy

medve” – súgta Sanyi fülébe az egyik osztálytársa, és kárörvendve röhögött. Kati nem volt nagyon népszerű az osztályban.

Aztán hogy történt, hogy nem, vagy húsz méterre tőlük előbukant Kati a fák közül, s még ilyen távolságból is látszott, hogy egész testében reszket. A következő pillanatban hisztérikus sírásban tört ki, rohanni kezdett, s úgy csapódott bele Sanyiba, hogy majdnem a földre döntötte. Sanyi vállába fúrva a fejét, versenyt zokogott a széllel. „Menjünk már” – mondta ingerülten Sanyi, csak hogy végre véget vessen a kínos jelenetnek. Majd vacsoránál Kati odaült az asztalához. Talán el kellett volna küldeni a lányt a francba, de a lelke mélyén Sanyi tulajdonképpen örült, hogy Kati odaült hozzá.

Hát így kezdődött.

Hugó hümmögött.

Sose szabad hagyni, hogy a nő kezdeményezzen – mondta nagy bölcsen. – Én is arra fizettem rá.

Akkor este Sanyi sokáig nem aludt el. Lámpaoltás után odasompolygott az ágyához Szelecky, az a melák falusi gyerek, Ali kedvence, aki nemcsak buta volt, hanem ha felindult, dadogott is. „Úgy vi-vigyázz, ho-hogy szétve-rem a pofádat, te pi-piszok disznó! A Kakatit hadd békiben!” A fiúk és a lányok külön hálóteremben aludtak, a folyosó két végében. Sanyinak összevissza csapongtak a gondolatai, s órák hosszáig csak hánykolódott a kemény ágyon. Miképpen lehetséges, hogy egy csaj, akit eddig is mindennap látott, egyszerre csak ilyen nagy hatást tesz rá? Most először tapasztalta azt, hogy az ember nem mindig rendelkezik magával. Rémisztő érzés volt, mégis volt benne valami nagyszerű.

Másnap hazautaztak. Reggelinél Kati azt mondta, hogy ő most Arankával és Valival szeretne megbeszélni valamit, de ha ez nem zavarja Sanyit, hát odaülhet közéjük. De azért legyen óvatos, mert az a barom Szelecky szörnyen féltékeny. Sanyi odaült közéjük, nehogy gyávnak tartsák.

Egész idő alatt érezte a hátában Szelecky szúrós tekintetét. A három lány persze semmi fontosat nem beszélt meg, csak fecsegtek összevissza mindenféle hülyeségeket, ami épp az eszükbe jutott. Ő mintha ott sem lett volna. Amikor már nagyon unatkozott, az asztal alatt megfogta Kati kezét. De Kati nagyon barátságtalan pillantást vetett rá, ezért rögtön vissza is húzta. A következő pillanatban állati düh fogta el, mert úgy érezte, hogy Kati törbe csalta és átverte. Arra gondolt, hogy az éjszaka folyamán bizonyára Kati is meghányta-

vetette a kettejük dolgát, de úgy látszik, más következtetésre jutott, mint ő. Ettől a gondolattól Sanyi pánikba esett. Később, amikor fölmálházza már az indulásra kész busznál szerencsétlenkedtek, a nagy tülekedésben Kati odasúgta neki: „Nincs baj. Csak félek Szeleckytől.”

Az autóbuszban Sanyi a leghátsó székre ült, hogy szemmel tartassa Katit és a mögötte helyet foglaló, fölébe tornyosuló Szeleckyt. Beszélgettek. Nagyon jól megvoltak egymás közt, egyáltalán nem úgy nézett ki a dolog, mintha Katinak terhére lenne Szelecky, vagy éppenséggel félne tőle. Aztán augusztus elején Sanyi lábtöréssel kórházba került, s az egyik napon meglátogatta őt Kati. Hozott neki egy tábla csokoládét és egy plüsszamarat. Ez utóbbi nyilván célzás akart lenni. Leült az ágy szélére, és hosszasan sajnálkozott Sanyi elrontott vakációja fölött, de nem maradt sokáig. Megígérte, hogy ha Sanyi is úgy akarja, otthon is fölkeresi majd őt. Sanyi persze hogy „úgy akarta”. Mindennap várta, hogy jöjjön. De Kati egyszer sem jött el.

„De aztán csak eljött az én időm is.” Egyszer, osztályfőnöki órán a Mukinak csúfolt osztályfőnökük leereszkedő atyai komolysággal pályaválasztási terveikről faggatta őket. „Színésznő” – jelentette be Kati az osztály nagy elképedésére. Eleinte azt hitték, hogy csak viccel. Elvégre ő volt az osztály legjobb tanulója. Muki is mosolygott a vastag, fekete bajsza alatt. „Rendben van. Az is egy mesterség.” Utóbb Kati elárulta, hogy Mukinak ezt a lefitymáló megjegyzését megalázóbbnak érezte, mintha kinevették volna. De Sanyinak sem tetszett a dolog. A színésznőről az a sablonos kép élt benne, hogy mind léhák és könnyelműek, hogy hamar lefekszenek az első jöttment pasással, hogy kicsapongó életet visznek, sokat isznak és éjszákáznak, és némelyek talán még a drogozást sem vetik meg. Tanítás után mégis azt mondta Katinak: „Énnekem tetszik, hogy színésznő szeretnél lenni.”

Hazafelé tartottak, a szemerkélő esőben feketén csillogott az aszfalt, a vastag, sötét felhőktől mintha az egész város gyászba borult volna. „Lehet, hogy tudnék segíteni.” „Te? Hogyan?” „Rokoni szálak révén.” Katinak megélnékült a tekintete, és elnevette magát. De csak röviden, mint egy szárnycsapás. És akkor Sanyi megnevezte az egyik, akkor országosan ismert, de mára teljesen elfeledett színésznőt mint távoli rokont, akivel ugyan ritkán találkoznak, de azért tartják a kapcsolatot. „Hazudni csak először nehéz, a folytatás már szinte magától jön. Egyszer csak életre kel, irányíthatatlanná válik, követelőzni és

diktálni kezd. Többé aztán nincs pardon.” Ez a blöff az országosan ismert színésznővel kapcsolatban érett, izmos hazugság volt, undorító, mint egy vaskos köpet. Már régóta készen állt Sanyiban, de csak most jött el az alkalom, hogy végre megmutassa magát. S lám, a föld nem nyílt meg a talpa alatt! Minden ugyanaz maradt, ami egy pillanattal előbb is volt: a szemerkélő eső, az utcai zajok, a szél nedvesföld-szaga, a fákon és a tetőgerinceken gubbasztó, felborzolt tollú galambok közönye. „Hazugságom annyira sem rendítette meg a világot, mint a járdára pottyantott galambszar.”

Nagyítás, 2010. január 20.

(Grendel Lajos 1948-ban született Léván. Prózát ír. József Attila- és Kossuth-díjas.)